

UNIWERSYTET GDAŃSKI

Wydział Filologiczny

dr hab. Izabela Kępka, prof. UG
Instytut Filologii Polskiej

Recenzja rozprawy doktorskiej Justyny Majchrowskiej
Analiza strukturalno-językowa wybranych portali internetowych. Studium porównawcze
wykonanej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Rzeszowskiego
pod kierunkiem dr hab. Grażyny Filip, prof. UR

Pani Justyna Majchrowska w swojej rozprawie doktorskiej podjęła próbę analizy strukturalno-językowej portali internetowych, wybierając spośród ogromnej liczby reprezentantów trzy portale: Pudelek.pl, PCLab.pl oraz Gotujmy.pl, które wydały się jej szczególnie interesujące tak pod względem językowym, jak i strukturalnym. Taki dobór materiału pozwala z jednej strony zauważyć różnice - strony te bowiem, jak zauważa Doktorantka, „różnią się znacząco m. in. odmienną tematyką, kolorystyką, strukturą i gatunkami wewnątrz portalu oraz językiem nadawców” (s. 7), jak i zbieżności, bowiem „mają jednak elementy wspólne takie jak: wątki/przekazywane informacje [...] oraz potoczność stylu i języka użytkowników/odbiorców-współtwórców”, (s. 8).

Z ogromnym uznaniem należy przyjąć fakt, że Autorka podjęła się tematu ważnego i aktualnego na co dzień, a jednocześnie – ze względu na jego wieloaspektowość – niezwykle trudnego. Z jeszcze większym uznaniem trzeba przyjąć motywację tego wyboru, o której Doktorantka pisze w ten sposób: „Jako adept językoznawstwa, odpowiadam na apel Wiesława Godzica, że <<polszczyzna istotnie jest zagrożona, a jedynym sposobem przeciwdziałania jej jest niepopularna >>praca u podstaw<<, w ramach której językoznawca musi zejść (jeśli kontynuować metaforę podziemia) do internetu, ponieważ to tam właśnie

decyduje się przyszłość języka>>. W celu przeciwdziałania temu zagrożeniu, przedmiotem mojej refleksji czynię trzy wybrane polskie portale internetowe” (s. 6).

Obszerna rozprawa (330 stron) składa się z *Wstępu*, siedmiu rozdziałów głównych (z których każdy zakończony jest porządkującym podsumowaniem), *Wykazu rycin*, *Wykazu stosowanych skrótów*, *Literatury* i *Netografii* (bardzo bogatych, zawartych na 26 stronach!), oraz streszczenia w języku angielskim.

We *Wstępie* (s. 6 – 10) Autorka przedstawia cel pracy, jej strukturę (sygnalizując zawartość poszczególnych części), wyjaśnia motywację doboru materiału oraz wykorzystanej w dysertacji metodologii. Racjonalnie objaśnia ograniczenia interpretacyjne: „Obierając perspektywę [genologiczną – I.K.], skupiam się na dwóch najbardziej uwypuklonych aspektach – strukturalnym i stylistycznym, a komponent pragmatyczno-poznawczy, który jest nierozłączny, taktuję jako element uzupełniający w ramach wiodącej analizy (s. 9). Część wstępna jest logicznie uporządkowana i świetnie zarysowuje zawartość rozprawy.

Rozdział I *Internet jako medium* (s. 11 – 32) to pierwszy z rozdziałów teoretycznych, w którym Doktorantka wyjaśnia pojęcie *Internet*, a następnie przedstawia jego historię – na świecie (od 1957 roku) i w Polsce (od lat 80-tych XX wieku). Ta część pracy nie ogranicza się wyłącznie do historii Internetu. Zaprezentowano w niej również wcześniejsze formy komunikacji na odległość, stosowane od początków ludzkości, by ukazać wagę Internetu w globalnej komunikacji, jako środka przekazu wiecznie rozwijającego się języka wirtualnego, dzięki któremu „spotkanie z drugim człowiekiem jest zawsze możliwe” (s. 31).

Należy docenić ogromną wiedzę i odczytanie Autorki, która niełatwe przecież (zwłaszcza dla humanistów) kwestie technologiczne, potrafiła przedstawić w przystępny i ciekawy sposób, wykorzystując przy tym bardzo bogatą literaturę.

Rozdział II *Specyfika komunikacji internetowej* (s. 33 – 56) kontynuuje rozważania teoretyczne dotyczące Internetu jako medium. Rozdział został podzielony na dwie części. W pierwszej Autorka zajęła się zagadnieniem komunikacji międzyludzkiej, będącej nadrzędną kategorią opisu wszelkich form komunikowania. Uporządkowała główne pojęcia: *informacja*, *komunikat*, *komunikacja* i *komunikowanie się*, przypomniała podstawowy schemat komunikacji językowej Romana Jacobsona, by następnie przejść do zarysowania istoty masowego komunikowania się w Internecie. Ta część wprowadzająca stanowi tło do dalszych rozważań na temat właściwości komunikacji internetowej (zawartych w drugim podrozdziale).

Obszerny passus tego rozdziału poświęcony jest zagadnieniu dyskursu. Po zaprezentowaniu różnych teorii dyskursu i ustaleniu przyjętej w rozprawie definicji, pani Majchrowska

przeszła do scharakteryzowania dyskursu medialnego i dyskursu internetowego. Problem dyskursu jest dość skomplikowany, ze względu na spore różnice w jego definiowaniu. Z tą trudnością Doktorantka poradziła sobie doskonale, przytaczając w podsumowaniu rozdziału bardzo bogatą bibliografię i kończąc to podsumowanie następującą konstatacją: „ Przy uznaniu obfitego dorobku naukowego (polskiego i zagranicznego), spośród licznej bibliografii – jako źródła bezpośrednich odniesień – w tej rozprawie doktorskiej zostały wybrane te publikacje, których problematyka w sposób bezpośredni wiąże się z tematem rozważań podjętych w pracy.” (s. 56)

Rozdział III *Współczesna genologia językoznawcza i pole gatunkowe portalu internetowego* (s. 57 – 79) stanowi bardzo gruntowny opis metodologiczny będący podstawą poczynionych w dalszej części analiz lingwistycznych. Autorka, jak zwykle, w sposób uporządkowany zaprezentowała – krok po kroku – wszystkie elementy niezbędne w opisie genologicznym, przedstawiając wcześniej rys historyczny genologii (najpierw w odniesieniu do gatunków literackich, a następnie - do gatunków mowy). Dalej Doktorantka przedstawiła teorie aktów mowy (poczynając od myśli Bachtina, przez koncepcję Anny Wierzbickiej, Johna Austina po klasyfikację Johna Searle'a i teorię implikatur konwersatoryjnych Paula Grice'a). Przedstawiony przez nią przegląd koncepcji jest rzeczowy, wnikliwy, a dla pracy bardzo cenny, stanowi bowiem podstawę oglądu analizowanych w niej wypowiedzi internetowych. W kolejnym podrozdziale Doktorantka, z typową dla siebie precyzją, omówiła pojęcie i elementy genologicznej analizy tekstu według metodologii Marii Wojtak. Należy podkreślić, że to właśnie koncepcję tej badaczki Autorka stosuje w swojej dysertacji konsekwentnie, bo – jak twierdzi – „Maria Wojtak zajmująca się gatunkami dziennikarskimi przedstawiła teorię uniwersalną. Dzięki jej genologicznej analizie tekstu, różne formy można badać w podobny sposób.” (s. 79)

Wprowadzając czytelnika w teorię gatunków mowy, Autorka ma świadomość specyfiki gatunków internetowych, stąd w pracy pojawił się obszerny passus charakteryzujący gatunek internetowy jako szereg monomedialny (s. 70 – 73). Następnie Doktorantka omówiła szeroko pojęcie portalu (i wortalu) internetowego, wykazując się doskonałą znajomością literatury opisującej to zagadnienie.

Za niezręczność językową uznaję stwierdzenie ze s. 78, że charakter perlokucyjny to „nakłonienie do działania”. Funkcja nakłaniająca wiąże się z aktem illokucyjnym. Przy

perlokucji można raczej mówić o założeniu jakiegoś działania, czynności odbiorcy/zaplanowanym następstwie illokucji.

Rozdział IV *Wykładniki strukturalne znamionujące podobieństwo gatunkowe portali internetowych o odmiennej tematyce* (s. 80 – 110) to pierwszy z czterech obszernych rozdziałów analitycznych, w którym pani Majchrowska bardzo skrupulatnie prezentuje elementy strukturalne badanych portali internetowych. Jak zauważa już na początku, „portal internetowy jako gatunek stanowi realizację gatunku w formie kolekcji i tekstowej sylwy” i dalej – za Marią Wojtak – wyjaśnia, że „służy innymi słowy tym samym celom komunikacyjnym, i prezentuje w miarę spójną wizję świata” (s. 80).

Autorka prześledziła zatem: nazwy portali, kolorystykę (oraz związek tych elementów z podejmowaną tematyką) a także schemat budowy poszczególnych portali. Zwróciła uwagę na podobieństwo strukturalne portali, pokazując jednocześnie elementy różniące. Uznając portal PCLab.pl za wzorzec gatunkowy, wskazała na liczne alternacje w pozostałych dwóch portalach. Autorka słusznie zauważyła, że różnice wynikają przede wszystkim z przeznaczenia portali i dotyczą zwłaszcza elementów językowo-pragmatycznych w meta opisach strony.

Drobiazgowość i systematyczność Doktorantki prowadzi niekiedy do niewłaściwych interpretacji. Na s. 87 została umieszczona rycina 7. *Opis portalu internetowego Pudelek.pl*. Występuje tam m. in. taki opis: *Zdradzamy sekrety największych gwiazd*. Pod ryciną pojawiła się następująca interpretacja: „Pudelek zatem zachęca najnowszymi informacjami [...]. Leksem *zdradzamy* w znaczeniu 1. ‘działać na szkodę kraju, narodu’; 2. ‘nie dochowywać wiary komuś, zawieść czyjeś zaufanie’; 3. ‘czynić coś jawnym, wyjawiać coś’; 4. ‘przejawiać, okazywać coś’ [...] presuponuje przedstawienie informacji, które działają na szkodę osób opisywanych lub rozezarowanie użytkowników przez podawanie często niesprawdzonych informacji.” (s. 87 – 88). Nie mogę się zgodzić ze stwierdzeniem, że występuje tu (jawna lub ukryta) informacja działająca na czyjąkolwiek szkodę i w dodatku – informacja niesprawdzona (!). Autorka powinna ograniczyć się jedynie do przytoczenia parafrazy 3., która w pełni odpowiada zamiarom autorów i nie budzi negatywnych konotacji (zarówno dla nadawcy, jak i odbiorcy). Warto w tym miejscu odnotować, że definiując inne leksemy – z merytorycznego punktu widzenia bardzo istotne dla pracy, pani Majchrowska wybrała parafrazy wyłącznie przydatne kontekstowo (np. *wiadomość*, s. 140, *artykuł*, s. 148 itp.).

Rozdział V *Gatunkowość wewnątrz portalu internetowego* (s. 111 – 183) to kolejna obszerna, logicznie uporządkowana część pracy. Autorka zwróciła uwagę na strukturalne podobieństwo gatunków mowy zawartych w portalach internetowych, które zawarte są w

„schematycznie zamkniętych *netlogach*, składających się z *tekstów-matek* (tekstów od redakcji) i *tekstów-opinii* (komentarzy użytkowników)” (s. 182). Nie można nie zgodzić się również z wnioskiem, że różnice w poszczególnych witrynach dotyczą wyboru gatunków wypowiedzi i wynikają z charakteru portalu (wymagającego języka profesjonalistów lub nieprofesjonalistów).

W rozdziale tym na uznanie zasługuje przede wszystkim bardzo dokładna charakterystyka gatunków mowy występujących w portalach. Gatunki występujące w *tekstach-matkach* Autorka podzieliła na: 1. pozainternetowe (zapowiedź; wiadomość – news, artykuł publicystyczny; sylwetka); 2. internetowe (blog, forum); 3. użytkowe (porada, przepis kulinarny). Taki podział pozwolił wyciągnąć ogólne wnioski dotyczące rodzajów gatunków mowy występujących w różnych typach portali.

Poprawny opis poszczególnych gatunków udokumentowany został analizą przykładów, a także ich wizualizacją (w postaci stosownych rycin).

Rozdział VI *Uczestnicy netlogu i ich strategie konwersacyjne* (s. 184 – 222) zawiera przede wszystkim analizę skomplikowanych dla netlogu relacji nadawczo-odbiorczych. Również z tym trudnym zadaniem Doktorantka poradziła sobie bardzo dobrze. Prócz typowych dla form dialogowych postaci nadawcy i odbiorcy, wyróżniła także odbiorcę-współtwórcę komentującego w portalach wypowiedzi. Charakterystyka relacji nadawczo-odbiorczych objęła kwestię internetowych pseudonimów. Autorka wskazała cechy charakterystyczne pseudonimów pojawiających się w poszczególnych portalach. Analiza materiału pozwoliła na wysunięcie wniosku, iż nadawcy portalu PCLab.pl wykazali się najmniejszą kreatywnością w tworzeniu pseudonimów, z kolei najbardziej kreatywne są pseudonimy w Pudelku. Dalszy ciąg rozdziału poświęcony jest ukazaniu form językowych i leksykalnych ujawniających nadawcę i odbiorcę oraz analizie strategii komunikacyjnych. Zaprezentowane przez panią Majchrowską liczne przykłady pozwoliły wyróżnić zasadnicze typy tych strategii.

Rozdział VII *Język i styl komunikowania się na portalach internetowych* (s. 223 – 291) stanowi ostatnią część analityczną dysertacji doktorskiej Pani Majchrowskiej. Skomplikowana (na każdym poziomie) formuła portalu internetowego wymogła na Doktorantce dokonania rozróżnienia języka nadawcy (języka dyskursu medialnego) i odbiorcy (dyskursu w mediach). Na kolejnych stronach Autorka dokonała analizy językowej poszczególnych portali, uwzględniając przy tym kategorię nadawcy i odbiorcy (oraz odbiorcy-współtwórcy). Kolejny raz także przedstawiła wnioski dotyczące różnic, tym razem

językowo-stylistycznych, występujących w poszczególnych portalach, z których wynika, że najbardziej poprawny i neutralny język reprezentuje portal techniczny (PCLab.pl), najmniej poprawny, za to najbardziej ekspresywny, a nierzadko wulgarny jest język prezentowany w Pudelku.

Podobnie jak w rozdziale IV, tak i w VII pojawiła się drobiazgowa informacja gramatyczna, którą uznaję za zbędną w dysertacji doktorskiej, ponieważ jest ona dla językoznawcy oczywista. Na stronie 242 czytamy bowiem: „Ze względu na odmianę właściwą przymiotnikom miękkotematowym do kategorii przymiotników zaliczony jest imiesłów przymiotnikowy czynny. W zdaniu występuje jako określenie rzeczownika lub zaimka nazywającego sprawcę czynności lub nosiciela stanu, o którym informuje imiesłów”. Autorka oczywiście właściwie zidentyfikowała funkcję tych imiesłówów w analizowanych tekstach. Wydaje mi się jednak, że wyjaśnienia (zaczepnięte z publikacji Urbańczyka) są po prostu zbędne.

Zakończenie (s. 292 – 295) spełnia swoją funkcję merytoryczną. Doktorantka przedstawiła w nim najważniejsze wyniki swojej wieloaspektowej, dogłębnej analizy, wykazując się umiejętnością syntetyzowania rozważań. Zwróciła uwagę na językowe i pozajęzykowe elementy portalu internetowego. Dowiodła, że podobna struktura, ale różna tematyka portali internetowych, ma kluczowe znaczenie dla ich płaszczyzny językowej i komunikacyjnej.

Język dysertacji nie budzi poważniejszych zastrzeżeń. Doktorantka swobodnie posługuje się ładną, poprawną polszczyzną. Oczywiście w tak obszernej pracy nie zabrakło drobnych usterek, np.:

- „Na podstawie materiałową składa się trzy tysiące netlogów, czyli formy językowe opublikowane na poszczególnych portalach” (s. 9);
- „Dodatkowo jest to przechowywanie danych w internecie, m. in. w portalach przez umieszczanie grafik, filmów, audycji z własnymi opiniami. Dodatkowo jest to...” (s. 23);
- „Komunikacja międzyludzka współcześnie z pomocą wielu urządzeń technologicznych dokonuje się wielopoziomowo” (s. 49);
- „Przywołanie ustaleń Michała Bachtina, Stefanii Skwarczyńskiej oraz licznych naukowców, których profil badań stanowi odniesienie do gatunku, stanowi istotny element eksploracji koncepcji.” (s. 78);
- „Wyszukiwarka zajmująca pierwszy segment zajmuje połowę ekranu komputerowego” (s. 106)

Należy jednak podkreślić, że te niedociągnięcia nie wpływają w żaden sposób na bardzo wysoki poziom tej ważnej z punktu widzenia językoznawczego rozprawy.

KONKLUZJA

Celem przedstawionej mi do recenzji pracy było przedstawienie strukturalno-językowych determinant trzech wybranych przez Doktorantkę, zróżnicowanych tematycznie portali internetowych (PCLab.pl, Gotujmy.pl oraz Pudelek.pl). Jest to – bez wątpienia – świetne, wnikliwe i bardzo dojrzałe studium o przemyślanej i konsekwentnie stosowanej metodologii, oparte na szerokiej podstawie materiałowej, uwzględniające bardzo obszerną literaturę przedmiotu, właściwie wykorzystaną w pracy.

Uważam, że tak wartościową dysertację należałoby wydać drukiem. Książka ta będzie bez wątpienia wartościową pozycją zarówno dla filologów, jak i innych badaczy zajmujących się problematyką genologiczną oraz językiem Internetu.

Recenzowana rozprawa w znaczący sposób uzupełnia naszą wiedzę na temat genologicznych aspektów portali internetowych. Bez wątpienia spełnia wszelkie wymagania stawiane rozprawom doktorskim, co upoważnia mnie do przedłożenia Wysokiej Radzie wniosku o dopuszczenie pani mgr Justyny Majchrowskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Ponadto wnoszę o wyróżnienie przedłożonej mi do recenzji dysertacji.

Gdańsk, 17. 04. 2019 r.

